

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 3 maj 1918 kl. 3 e. m.

*Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 14,
i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl.
Maj:t angående fastställande av maximipris å papper.*

Uti en inom andra kammaren väckt motion, nr 250, hava herr Vennerström m. fl. hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville snarast möjligt föreskriva maximipris å papper.

Beträffande den motivering, som anförts till stöd för det framställda yrkandet, får utskottet hänvisa till motionen.

I anledning av motionen har utskottet i vederbörlig ordning infordrat utlåtande från statens industrikommission, varjämte yttranden i ärendet inkommit till utskottet från Svenska pappersbruksföreningen och Svenska Tidningsutgivareföreningen. De inkomna handlingarna biläggas detta utlåtande, därvid vissa föreningarnas yttranden bifogade handlingar dock uteslutas.

Vid behandlingen av motionen har utskottet ansett sig först böra erinra därom, att enligt såväl den förut gällande som den vid innevarande riksdag antagna lagen om fastställande av högsta pris å varor kan maximipris åsättas »livsmedel, foder för kreatur, vara, som är avsedd att genom sin förbränning alstra värme, ljus eller kraft, beklädnadsvara eller annan dylik förnödenhet». Då det torde få anses otvivelaktigt, att papper icke kan hänföras till »dylik förnödenhet», synes ett genomförande av maximipris å denna vara icke kunna ske enligt nu gällande lagstiftning, vilket utskottet velat anmärka. Utskottet har dock oberoende härav ansett sig böra något ingå på det i motionen väckta spørsmålet.

Utskottet.

Utskottet får då först påpeka, att motionen visserligen avser maximipris å papper i allmänhet, men att det såväl genom motionens motivering som genom de infortrade utlåtandena synes framgå, att vad som särskilt föranlett motionen varit behovet av billigare tidningspapper. Genom utredningen har det också blivit upplyst, att genom statens industrikommision förts underhandlingar, varigenom tidningarna för åren 1916 och 1917 samt för första halvåret 1918 tillförsäkrats papper för reducerat pris. Enligt vad utskottet inhämtat, är också överenskommelse träffad, varigenom tidningarna för andra halvåret 1918 tillförsäkrats papper till pris, som till och med understiga det för första halvåret gällande.

Utskottet, som för sin del uppskattar de synpunkter, som gjort sig gällande för att sålunda bereda tidningarna billigare papper och därigenom allmänheten fördelen av tidningar till billigare pris än vad som eljest måhända blivit fallet, anser sig böra uttala sitt erkännande av vad sålunda åstadkommits ävensom den förhoppningen, att industrikommisionen kommer att vaka däröver, att icke pappersbruken genom höjda papperspriser i övrigt låta allmänheten i sista hand på annat sätt vidkännas de med prisreduceringen vunna fördelarna. Utskottet är övertygat om att statsmakterna även i fortsättningen komma att genom förnyade åtgärder i samma riktning som förut söka tillgodose behovet av billigt tidningspapper.

Genom nu berörda åtgärder synes det utskottet, som de behov motionen i första hand avsett blivit i tillbörlig grad beaktade och tillgodosedda, och kan utskottet icke känna sig övertygat därom, att något ytterligare skulle vinnas genom införande av maximipris. Tvärtom är det antagligt, att de redan uppnådda resultaten kunde äventyras genom införande av maximipris. Slutligen får utskottet erinra om, att det, såsom statens industrikommision framhållit, synes stöta på tekniska svårigheter att lägga maximipris å papper.

Ehuru utskottet sålunda anser överhängande skäl tala mot det väckta förslaget om maximipris å papper, har utskottet ansett sig böra uttryckligen betona, att det måste anses vara angeläget, att Kungl. Maj:t och underlydande myndigheter icke underlåta något, som kan vara ägnat att medföra reducering av pappersprisen. Utskottet får framhålla att — såsom utskottet i sitt utlåtande angående en annan maximiprisfråga också påpekat — statsrådet och chefen för finansdepartementet i ett interpellationssvar vid innevarande riksdag anför, att enligt hans förmenande staten icke finge rygga tillbaka för att med eftertryck ingripa i fråga om av behov påkallade och praktiskt realiserbara prisregleringar beträffande viktiga industrivaror. Med hänvisning till detta yttrande tillåter sig utskottet

uttala den förhoppningen, att pappersprisen måtte vara föremål för statsmakternas uppmärksamhet och omsorg. Då sålunda frågan om prisreglering å industrialster i allmänhet och således även å papper får antagas vara föremål för regeringens uppmärksamhet samt utskottet icke har några särskilda åtgärder att föreslå, kan utskottet för sin del icke anse det erforderligt, att riksdagen inkommer till Kungl. Maj:t med särskild framställning angående reglering av pappersprisen.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 31 maj 1918.

På utskottets vägnar

ALEX. THORE.

Närvarande: herrar *Thore, Hagman* i Stockholm, *Danielsson, Olsson* i Kollunge-röd, *Ljungberg, Carlström, Nilsson* i Vibberbo, *Andersson* i Prästbol, *Ericson* i Obergå och *Lövgren* i Nyborg.

Reservation

har anmälts av herr *Lövgren* i Nyborg, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till motionen.

Riksdagens Andra Kammarens femte tillfälliga utskott.

Med anledning av begärt utlåtande om motion nr 250 av herr Vennerström m. fl. angående skrivelse till Kungl. Maj:t rörande fastställande av maximipris å papper får Statens Industrikommission anföra följande.

Det råder intet tvivel därom, att den svenska pappersindustrien i stort sett under kriget haft tillfälle göra betydande vinster beroende på möjligheten att såväl inom landet som särskilt på utlandet erhålla relativt höga salupriser. Inom landet har konkurrens utifrån så gott som upphört, och i utlandet har papper av alla slag, speciellt tidningspapper och papper för textiländamål, varit en utomordentligt efterfrågad artikel.

Att emellertid pappersindustriens vinster icke i den utsträckning motionärerna synas göra troligt förorsakat den starka prisstegringen å papper, som avsatts inom landet, förefaller Industrikommissionen efter företagna undersökningar tydligt. Prisstegringen motsvaras i stället till allra största delen av ökade tillverkningskostnader, främst av ökad kostnad för ved, svavelkis, natriumsulfat, smärre förbrukningsartiklar och arbetslöner. Även om pappersbruken arbetat utan vinster, skulle alltså försäljningsprisen hava varit synnerligen höga jämfört med tidigare.

Den exakta proportionen mellan tillverkningspris och försäljningspris vid längre tillbaka liggande tidpunkter har Kommissionen icke ansett sig behöva fastställa, men däremot har Kommissionen för att kunna yttra sig om motionen funnit det nödvändigt att undersöka, huru förhållandena f. n. ställa sig. För ändamålet hava ett flertal pappersbruk avfordrats uppgifter om sina nuvarande tillverkningskostnader, baserade på nu gällande råmaterialpris och arbetslöner. Dessa uppgifter hava granskats av tillkallade sakkunnige, nämligen revisorn Isaac O. Cassel, som haft tillfälle att i några godtyckligt valda fabrikers bokföring övertyga sig om de lämnade uppgifternas riktighet, och föreståndaren för Riksbankens pappersbruk vid Tumba civilingenjören J. Vestergren. På basis av de lämnade uppgifterna och de sakkunniges utlåtanden förefaller det vara tydligt, att för vissa papperssorter och för vissa mindre väl situerade pappersbruk tillverkningskostnaderna, om man utgår från nu gällande råmaterialpris, äro högre än försäljningsprisen, och att där vinster å försäljningsprisen ännu uppnås dessa icke äro påfallande höga. De vinster, som pappersbruken fortfarande göra, bero således i stort sett därpå, att brukens ineliggande lager äro inköpta till tidigare lägre priser. Vinsterna äro således i högre grad handelsvinster än tillverkningsvinster. Utgående från detta förhållande kommer kommissionen därtill, att maximiprisen sannolikt icke skulle kunna sättas lägre än nu gällande marknadspris. Åsatta maximipris skulle då mera få betydelse att hindra priserna att gå ytterligare i höjden. På grund av åtskilliga symptom, framför allt den omständigheten, att pappersbruken sannolikt få räkna med någon inskränkning i exporten, torde emellertid någon annan höjning än den, som betingas av högre tillverkningskostnader, icke behöva förekomma.

På denna grund anser sig kommissionen icke f. n. kunna tillstyrka motionen. Kommissionen vill emellertid påpeka några ytterligare omständigheter att taga hänsyn till vid bedömning av denna fråga.

Den konsolidering, som vår pappersindustri har haft tillfälle att genomgå under kriget, kommer säkerligen att vara av mycket stor betydelse i den industriella konkurrens, som fredsslutet tvivelsutan kommer att föra med sig, och denna synpunkt måste vägas mot den relativt mindre skada, som dessa vinster åstadkomma för konsumentintresset genom en prisförhöjning å en vara, som icke ingår i högre grad i allmänhetens levnadsomkostnader än vad som verkligen är fallet med papper.

Beträffande allmänhetens intresse har detta i någon mån tillfredsställts däri-genom, att tidningspapper levererats till ett relativt lågt pris och utsikt förefinnes, att för återstoden av detta år genom tillmötesgående från pappersbrukens sida ett ännu lägre pris kan åstadkommas.

Hänsyn får också tagas därtill, att vår pappersindustri i så hög grad är en exportindustri, att det givetvis är ett intresse att för de exporterade kvantiteterna erhålla ett så gott pris som möjligt, vilket icke torde underlättas vid en allt för stor sänkning av priset å den inländska marknaden, eller överhuvud taget ett fastställande av maximipris.

Slutligen må anföras, att det skulle stöta på mycket stora tekniska svårigheter att på en vara som papper lägga maximipris. Även om man kunde fastställa maximipris för ett fåtal sorter, skulle det stöta på så gott som oöverstigliga hinder att kontrollera, att kvaliteterna verkligen i handeln voro, vad de utgavos för.

Samtidigt som Industrikommissionen emellertid förklarar sig vilja såsom hittills med uppmärksamhet följa förhållandena på pappersmarknaden och söka åstadkomma prisregleringar, där sådana äro av behovet påkallade, vill således kommissionen med stöd av det ovan anförda avstyrka bifall till herr Vennerströms m. fl. motion.

Stockholm den 16 maj 1918.

Statens Industrikommission.

HJ. BESKOW.

Eric Öhlin.

Bilaga 2.

Till andra kammarens femte tillfälliga utskott.

Stockholm.

Med anledning av den motion nr 250, som herr Vennerström med flera väckt i andra kammaren angående fastställande av maximipris på papper får Svenska Pappersbruksföreningen under hänvisning till det personliga besök, som dess tre delegerade hos utskottet för kort tid sedan gjorde, erinra följande:

Motionärernas huvudargument för sitt förslag synes kort sagt vara, att trustliknande bildningar inom vårt lands pappersindustri åstadkommit, att de inhemska konsumenterna uppskörtas till förmån för de utländska eller att »priserna på den svenska marknaden lyfts till en högre nivå än på den utländska».

Detta påstående utslungas i motionens början helt generellt mot hela den svenska pappersindustrien, utvecklas sedan med hjälp av oriktiga påståenden att gälla speciellt finpappers- och tidningspappersindustrierna, men återtages sedan, ehuru tydligen motionärerna ovetande — ty i annat fall skulle ej motionärerna kunna göra sig skyldiga till en så grov motsägelse — beträffande tidningspappersbruken, ty det säges längre fram i motionen, att Kungl. Majestät både 1916 och 1917 genom Statens industrikommission lämnade Svenska tidningsutgivareföreningen en ytterst värdefull hjälp vid nppgörelsen om tidningspappersleveranserna till svenska tidningar, och att den princip, som gjorde sig gällande vid åsättandet av priserna vid dessa leveranser, varit, att pappersbruken utan hänsyn till sina exportpriser skulle av de svenska tidningarna åtnjuta full ersättning för produktionskostnaderna och därtill en viss vinst. Av denna utsago framgår ju tydligt, att den tillvitelsen, att priserna på inlandet varit väsentligt högre än på utlandet, åtminstone beträffande tidningspapper är osanning.

I detta sammanhang vilja vi något mera vidröra tidningspapperspriserna på den svenska marknaden.

Som motionärerna redan anmärkt utgick man vid de underhandlingar, som gång efter annan genom Industrikommissionens bemedling hava förts mellan Svenska tidningsutgivareföreningen å ena sidan och tidningspappersbruken å den andra, från den principen, att tidningspappersbruken skulle erhålla likvid för sina självkostnader samt därjämte någon *obetydlig* vinst. Om man emellertid tager i betraktande ett förhållande, som nedan närmare beröres, nämligen att flertalet pappersbruk haft och fortfarande i stor utsträckning hava sin försäljning till de svenska tidningarna bunden av äldre kontrakt med synnerligen låga priser, hava tidningspappersleveranserna för den inhemska marknaden under senare åren medfört stora förluster för tidningspappersbruken.

All industri har under krigstiden drabbats av synnerligen betungande extra pålagor, men ännu har likväl icke den utvägen anlåtats, att en industrigren blivit extra beskattad till förmån för en annan verksamhetsgren, vilket skulle bliva följden om pappersbruken ålades att till förlustbringande priser leverera papper till de svenska tidningarna. En sådan beskattning torde anses helt förkastlig, och några väsentliga motiv för densamma torde ej finnas. Det torde fastmer åligga envar att anpassa sig efter de rådande konjunkturerna, vilket jämväl tidningarna synes beakta i betraktande av de väsentliga höjningar i prenumerations- och annonspriserna, som av dem vidtagits.

Stegringen i papperspriset får anses fullt motiverad av de oerhört ökade produktionskostnaderna. Exempelvis må framhållas: kostnaden för den ånga, som åtgår för framställande av 1 kilogram papper, däri då jämväl inberäknad den ånga, som erfordras för tillverkning av den i samma papperskvantitet ingående sulfiten, uppgår för närvarande till 15 å 16 öre eller ungefär samma pris, som före kriget gällde å det färdiga papperet. Högst betydande stegring har jämväl ägt rum uti prisen å uti papperet ingående råvaror ävensom å förbrukningsartiklar, och vilja vi här endast fästa uppmärksamheten på följande prisstegringar:

för massaved.....	c:a	250 à	300 %
» svavel	»	1,500 %	
» oljor	»	500 à	1,000 %
» filter	»	500 à	600 %
» metallduk	»	200 à	300 %
» hartz.....	»	2,000 %	

Med dessa siffror för ögonen torde pappersprisets stegring bliva fullt förklarlig.

Utän att underskatta pressens betydelse och nödvändigheten av att tidningarna erhålla papper till ett pris, som icke för dem ställer sig ruinerande, måste man likväl fasthålla vid vad förut anförts därom, att det ena företaget icke må gynnas på det andras bekostnad, och för den händelse i marknaden gällande papperspris skulle ställa sig ruinerande för tidningarna, något som vi emellertid bestrida, böra desamma understödjas på annat sätt än genom en extra beskattning av pappersbruken.

Beträffande finpappersbruken säges vidare i motionen att endast ett mindre antal sådana finnes, nämligen de i en trust förenade A.-B. Klippans Finpappersbruk, Lessebo A.-B. samt J. H. Munktells pappersfabriks A.-B. samt A.-B. Papyrus och Nykvarns pappersbruks A.-B. Motionärernas tal om de tre förstnämnda brukens förening i en trust är helt enkelt en osanning. *Någon trust existerar ej inom pappersindustrien vare sig inom finpappersindustrien eller någon annan gren därav.* Likaså är motionärernas uppgift i det sammanhang, där finpappersindustrien attackeras, nämligen att Grycksbo åren före kriget skulle hava utdelat 15 % vinst ej med sanningen överensstämmande. Grycksbo utdelade åren närmast före kriget 10 %, och förklaringen till att en så pass hög dividend förekommit, ligger säkerligen däri, att Grycksbo förutom sin finpapperstillverkning även har en finpappersbruk-t alldeles fristående avdelning, som tillverkar kraftpapper för export. Funnes ej denna relativt gott sig lönande exporttillverkning skulle sålunda säkerligen ej tillnärmelsevis så stor utdelning som 10 % kunna hava förekommit. (Jämför övriga finpappersbruk.)

Talet om att de inhemska konsumenterna uppskörtas till förmån för de utländska kan lika litet gälla finpappers- som tidningspappersbruken, och detta blott av den enkla anledningen, att finpappersproduktionen i Sverige så gott som uteslutande är avsedd för inhemska konsumtion. Man kan knappast tala om någon export därav, och följaktligen kunna icke utlandets konsumenter gynnas på de inhemskas bekostnad.

I motionen förekommer vidare en redogörelse för tryckeriernas ställning till pappersbruken, som snarare motiverar en framställning om maximipris på tryckalster än dito på papper. Uppgiften i detta sammanhang om att »fallissemang inom denna näringsgren varit oroväckande talrika» tarvar absolut en närmare upplysning från motionärerna. Vi hava hört oss för i denna sak hos de pappersbruk, som hava affärer med de mindre tryckerierna, och från fullt tillförlitligt håll förnummit, att, tvärt emot vad motionärerna angivit ställningen hos de mindre tryckerierna aldrig varit bättre än nu. Ej ett enda fallissemang hade våra sagesmän sig bekant på senare tiden, och flera mindre tryckeriägare hade till och med upplyst, att de ökade papperspriserna väl motsvarades av de ökade inkomsterna.

Motionärerna framhålla därefter att för en liten tidning i landsorten, som förbrukar endast 100 ton tidningspapper per år, medföra de stegrade papperspriserna en merkostnad av kronor 30,000 per år, eller flera gånger den vinst, som i nor-

mala fall beräknas. Vi finna det besynnerligt att motionärerna tagit sig för att jämföra meromkostnaderna med den normala vinsten. Ett sådant argument säger under nuvarande förhållanden helt enkelt ingenting, och liksom vi förut framhållit att de mindre tryckeriernas ställning knappast någonsin varit bättre än nu, kunna vi också säga detsamma om de mindre tidningarna.

Likaså tillbakavisa vi på det bestämdaste motionärernas försök att framställa de nuvarande papperspriserna såsom ruinerande för de stora tidningsföretagen, ty genom de stora ökningarna i prenumerations- och annonspriserna i förening med den särskilt hos de stora tidningarna mycket ökade annonsupplagan kunna säkerligen de större tidningarna mer än väl bära det enligt ovanstående nödtvunget ökade papperspriset. Motionärernas framhållan om rätt avsevärd prenumerationsminskning på grund av de höga prenumerationspriserna är ej heller med sanningen överensstämmande. Åtminstone de dagliga större tidningarna såväl i hufvudstaden som i landsorten hava i år ungefär samma antal prenumeranter som föregående år.

I motionen förekommer också den beskyllningen mot den svenska pappersindustrin, att densamma i känslan av sin genom sammanslutning suveräna maktställning på ett orättfärdigt och föga värdigt sätt skulle hava tillskansat sig stora summor av den svenska pressen. De förhållanden, som föresväva motionärerna härvidlag, äro följande:

Som redan i förbigående här ovan berörts hade flera av de svenska tidningspappersbruken vid krigsutbrottet kontrakt med de svenska tidningarna om leverans av papper för *flera år* framåt till ett pris av cirka 15 å 18 öre per kilogram. Var och en känner väl till att åren 1916 och 1917 fullkomligt kullkastade alla beräkningar med avseende på hittills gällande värden. Det inträffade under dessa år händelser inom den ekonomiska världen, fullkomligt utom människans kontroll, händelser, för vilka säljarne måste anses hava fullt skydd enbart i den svenska lagen om köp och byte, även om han ej själv reserverat sig för dem. Det kan sålunda ej på något sätt anses »föga värdigt» att tidningspappersbruken till tidningarna gjorde framställning om partiell ersättning för de fullkomligt ruinerande förluster, för vilka de skulle hava utsatts, om de låga leveranspriserna utan jämkning skulle hava fullföljts.

Vi hava oss bekant, att tidningarna också haft förståelse för detta, och en ersättning till tidningspappersbruken har utgått, som dock på långt när ej sattes så högt, att självkostnadstillverkningspriset uppnåts. Det torde vara allmänt bekant, att dylika ersättningar på grund av ruinerande kontrakt utgått inom alla industriens områden, och finna vi det otroligt, att någon kan anse, att den orättvisan borde drabba tidningspappersbruken, att just dessa skulle vara de enda, som ej vore berättigade att inrymmas under det skydd i detta avseende, som force majeureklausulen i den svenska lagen om köp och byte bjuder.

Motionärerna tillåta sig att såsom argument för den föreslagna åtgärden till sist även anföra det stora intresse, som affärsvärlden inom alla moderna grenar har för måttliga pris på papper av många olika sorter. Ja, naturligtvis finnes ett sådant intresse liksom det överhuvudtaget alltid finnes det intresset hos affärsvärlden, att allt, som skall köpas, blir så billigt som möjligt. Men det förefaller oss synnerligen ohållbart, om ett dylikt motiv för en så enastående åtgärd, som den föreslagna, skulle på minsta sätt kunna spela någon roll vid avgörandet. Varför ej då lika gärna —

för att taga ett exempel ur högen — föreslå maximipris på spik eller övriga järn- och metallvaror, som ingå såväl i affärsvärldens behov som för övrigt i det allmänna dagliga behovet.

Såsom redan i början av ovanstående framhållits är huvudargumentet för den föreslagna åtgärden, att trustliknande bildningar inom vårt lands pappersindustri åstadkommit att inhemska konsumenter uppskörtas till förmån för utländska. Vi hava i det föregående visat att så icke är förhållandet vare sig för leveranser av fin- eller tidningspapper. Återstår då omslagspapper och annat papper.

För dessa sorter hava motionärerna icke framdragit några som helst bevis för att de förhållanden, som påståtts existera, verkligen också göra det, och pappersbruksföreningen tillåter sig därför helt kort och gott förklara, att ej heller beträffande omslagspapper och andra sorters papper någon som helst uppskörtning ägt rum av de svenska konsumenterna till förmån för de utländska. Tvärtom ha hela tiden de priser, som noterats för papper för inhemsk konsumtion, varit väsentligt lägre än priserna på utlandet, till bevis för vilket otaliga kontrakt kunna företes.

Av vad här ovan framförts, torde alltså framgå, att med lätthet alla i motionen gjorda beskyllningar, att pappersbruken på det ena eller andra sättet skulle hava begagnat sig av den rådande situationen till att uppskörta de svenska konsumenterna, kunna tillbakavisas. Då därtill kommer, att alldeles oavsett om de nu bevisligen felaktiga motiv, som motionärerna framdragit för den föreslagna åtgärden, äro riktiga eller ej, införandet av maximipris på papper skulle stöta på mycket stora svårigheter ur rent tekniska synpunkter på den grund att de olika papperssorterna så helt övergå i varandra, varför det ej gärna är tänkbart att maximipris kunna införas för alla de hundratals kvaliteter, som inom landet fabriceras, tillåter sig pappersbruksföreningen därför hemställa, att den ifrågavarande motionen lämnas utan avseende.

År 1917 vid denna tidpunkt har Svenska pappersbruksföreningen med anledning av en väckt motion angående borttagande av tullskydd för tidningspapper, dels själv, dels genom en särskild inlägga från en dess medlem, Holmens bruks och fabriks aktiebolag, Norrköping, avgivit yttranden, som tydligt och klart belysa förhållandena på den svenska pappersmarknaden, och tillåta vi oss därför i avskrift bilägga dessa båda yttranden.

Stockholm den 7 mars 1918.

Svenska pappersbruksföreningen.

C. H. SUNDIN.

Fredrik Jahn.

Till Andra kammarens tillfälliga utskott nr 5.

Svenska tidningsutgivareföreningen, som genom utskottets remiss av den 26 sistlidne februari blivit satt i tillfälle att avgiva yttrande med anledning av motionen nr 250 i riksdagens andra kammare av herr Vennerström m. fl., angående maximipris å papper, får härmed tacksamt begagna detta tillfälle.

Vad angår motionens motivering får Svenska tidningsutgivareföreningen vitsorda de framlagda sakuppgifterna och har endast att tillägga, att svårigheterna för dagspressen att till överkomligt pris anskaffa sitt papper betydligt skärpts efter det motionen i fråga ingivits till riksdagen. Under de förhandlingar angående avtal om tidningspapper för sista hälften av innevarande år, vilka förhandlingar sedan en tid under ledning av Statens industrikommissions ordförande pågått mellan Svenska tidningsutgivareföreningen och representerar för pappersbruken, hava dessa senare höjt sina fordringar och över huvud taget visat en ovillighet att tillmötesgå tidningarna, som inger dessa allvarliga bekymmer. Genom det avtal, som i höstas så att säga i sista minuten kom till stånd angående pappersleveranserna för innevarande halvår, lyckades det pappersbruken att driva upp grundpriset på papper från 25 öre till 38 öre pr kilogram. I år förklaras det, att pappersbruken icke godvilligt lämna tidningarna papper under 46 öre pr kilogram, varjämte kostnaderna för skärning m. m. också ökats. Sistnämnda extra bördor skulle i praktiken väsentligen komma att trycka de mindre tidningsföretagen. Som skäl för de stegrade priskraven anføres, dels att pappersbrukens självkostnader stegrats — en uppgift, som emellertid förefaller överraskande med tanke på den större tillgång till arbetskraft, som nu föreligger, för att icke tala om att virkestillgången bör i någon mån underlättas, sedan statens vedavverkning minskats eller helt och hållet upphört — och dels att bruken vid export av papper kunna ernå ett pris av åtskilligt över 50 öre pr kilogram. Den sistnämnda uppgiften ha vi icke några skäl att betvivla, men det förefaller, som om det anförda faktum snarare borde tala till förmån för, att de svenska förbrukarna för den förhållandevis ringa kvantitet, som de förbruka, skulle slippa att betala några ruinerande priser, då bruken i de enorma exportinkomsterna tillgodonjuta en så betydande kompensation för den relativt obetydliga uppoffring, som behövde göras för de svenska kunderna. Det torde icke böra förgätas, att pappersindustrin å ena sidan bygger på svensk råvara, vilket väl i första hand bör komma landets invånare till godo, och å andra sidan uppehålla sin tillverkning bl. a. genom det bistånd, som åtnjutes från statens sida för erhållande av en del hjälpförnödenheter.

Det nu löpande året blir ett de ekonomiska prövningarnas hårdaste år för den svenska tidningspressen. Visserligen bava tidningar, som så kunnat, sökt genom höjningar av prenumerations- och annonspriserna öka sina inkomster, men detta har icke kunnat ske i ens tillnärmelsevis samma proportion som utgifterna stegrats. Den svåraste posten därvidlag är papperet, men även övriga förbrukningsartiklar ha stigit i pris ibland med många hundra procent. Arbetarna hava efter förda underhandlingar erhållit betydande dyrtidstillskott, och även redaktionsmedlemmarna och kontorsperso-

nalen ha i många fall måst beredas högst nödiga lönetillskott till dyrtidens lindrande. Över huvud taget hava tidningarnas omkostnader stigit på ett sätt, som övergår allt, vad man på förhand kunnat beräkna, och om man undantager ett mycket litet fåtal större annonstidningar, för vilka emellertid år 1918 ävenledes blir ett hårt år, så kämpar tidningspressen med allt större ekonomiska svårigheter.

Under sådana omständigheter skulle en begränsning av tidningspapperspriset i enlighet med motionens syfte utgöra en för tidningarna högst välbehöfvig och, såvitt ses kan, både välbetänt och rättvis åtgärd. De enorma vinster, pappersbruken inhöstat genom exporten under de senare åren, och vilka inkomster vi för vår del ingalunda missunna dem, giva vid handen att det förhållandevis lilla parti, som förbrukas av den inhemska pressen, femtedelen eller kanske fjärdedelen av deras hela årstillverkning, mycket väl kan avlätas till ett sådant pris, som det verkligen är möjligt för de svenska tidningarna att betala. Tidningarna kunna icke i det oändliga hålla på att avlasta de merkostnader, som uppstå genom pappersprisens stegring, på allmänheten, och det är icke heller förenligt med det allmännas intresse, att landets tidningspress kommer på en ekonomiskt vacklande grund.

Införandet av ett maximipris å tidningspapper skulle avsevärt bidraga att reglera prisförhållandena under kriget och skulle följaktligen mottagas med största tacksamhet av tidningarna. Det torde dock tillåtas oss att fästa uppmärksamheten på, att såsom förhållandena utvecklats sig enbart införande av maximipris icke är tillräckligt för ändamålets vinnande. Maximipriset måste för syftets vinnande kompletteras med exportförbud å tidningspapper, vilket exportförbud måste göras fullt effektivt, till dess det svenska behovet är fyllt, eller säker övererenskommelse därom avslutad. Det kan ändock vara fråga om, huruvida tidningarna skulle vara hjälpta ens härmed. Det förljudes nämligen, att tidningspappersbruken allt mer övergå att tillverka bland annat s. k. spinnpapper, som för närvarande kan säljas med oerhörda vinster. Det kan tänkas, att en begränsning av brukens rörelsefrihet i fråga om avsättningen av tidningspapper skulle resultera i att denna tillverkning nedlades, varom redan tidigare hot förnummits. En rättvis reglering av tidningspapperstillgången och tidningspappersprisen torde således även förutsätta, att spinnpapper och andra liknande pappersprodukter indragas under maximiprisbestämmelserna och exportförbudet och att, såsom en sista resurs, åtgärder vidtagas för att med stöd av vederbörlig förfogandelag under statskontroll tillverka tidningspapper för de svenska tidningarnas räkning.

Under de förhandlingar, vilka, såsom nyss anförts, pågå mellan Svenska tidningsutgivareföreningen och representanter för pappersbruken angående tidningspapperet för andra halvåret 1918, har från vår sida framhållits, att enligt vad vi under hand inhämtat tidningspapper kan tillverkas för ett pris, som icke torde överskrida 30 öre pr kilogram. Under förhandlingar, som förra året fördes mellan Långeds pappersbruk och en av dess kunder här i Stockholm, fastslog bruket (se bil.) sina självkostnader för första halvåret 1917 till 24,6 öre pr kilogram tidningspapper. Ett prisavtal träffades också mellan parterna med utgångspunkt från dess siffror. Givet är, att bruket under de omständigheter, under vilka självkostnadsberäkningarna kommo till stånd, icke hade anledning uppgiva lägre summa än den verkliga. Efter sagda avtal har veterligt Långed icke framställt ytterligare prisförhöjningskrav på grund av stegrade självkostnader, men däremot på grund av teknisk force majeure. Hade

högre självkostnader kunnat påvisas, hade det för visso icke försumrats. Utgå vi nu från 30 öre pr kilogram såsom åtminstone vissa bruks självkostnader för tillverkningen av ett kilogram tidningspapper, torde vi icke ha beräknat siffran för knappt. Det är nogsamnt känt, att andra bruk hava väsentligt högre kostnader, men under sådana förhållanden borde väl det billiga papperet i första rummet komma de inhemska avnämarna till godo och det dyrare papperet exporteras.

Ett ytterligare och så att säga färskare stöd för siffran 30 öre pr kilogram såsom papperbrukens självkostnadspris finnes i en skiljedom, avkunnad så nyligen som uti innevarande månad mellan Carl E. Grubbens Aktiebolag, härstädes, och Stora Kopparbergs Bergslags Aktiebolag. Skiljedomen avsåg ett yrkande av sist nämnda bolag såsom leverantör av tidningspapper till firman Grubbens, att denna måtte åläggas betala ett högre pris, än som kontraherats, på grund av s. k. ekonomisk force majeure.

Enligt leveranskontraktet skulle firman Grubbens betala det kontraherade papperet med 14,2 öre pr kilogram för rullpapper och 14,7 öre pr kilogram för skuret papper. Pappersbruket krävde ett överpris av 17,25 öre pr kilogram, eller således tillhoppa 31,45 öre pr kilogram för rullpapper.

Det ligger i sakens natur, att brukets tilläggspriskrav utgick från, att minst dess självkostnader skulle betäckas, och det är väl icke osannolikt, att även i detta fall följts samma princip, som från pappersbrukens sida hävdats i underhandlingarna med oss, eller att till självkostnadspriset skulle läggas den vinst, som ansågs lämplig. Att siffran 31,45 öre i alla händelser icke var något vad man kunde kalla kompromisspris, framgår därav, att skiljedomstolen tillerkände bruket ett överpris av allenast 8,5 öre pr kilogram eller mindre än hälften av vad som fordrats.

Skiljedomen avsåg detta års första kvartal. Någon så avsevärd ökning av produktionskostnaderna, att den skulle motivera ett papperspris av 46 öre pr kilogram, som begäres av oss enligt Svenska tidningspappersbrukens förenings protokoll av den 12 dennes, har, som nogsamnt är känt, icke ägt rum. Utan kan på anförda grunder fastslås, att för Stora Kopparbergs Bergslags räkning produktionskostnaderna för tidningspapper icke överstiga 31,45 öre pr kilogram men sannolikt ligga något därunder.

Ett belysande drag av den prispolitik, pappersbruket efter sin trustbildning bedrivit mot tidningarna, föreligger i det här relaterade fallet Grubbens. Enligt leveranskontraktet, som är fritt uppgjort mellan parterna, har bruket icke satt i fråga högre ersättning för skärningen av det papper, som skulle levereras i ark, än 0,5 öre pr kilogram, och icke heller påyrkades nu någon särskild höjning av den siffran, som alltså fortfarande måste av bruket anses fullt nöjaktig. Men enligt det nyss anförda protokollet fordra bruken nu, att vi skulle betala 2,5 öre pr kilogram i ersättning för skärningen. Detta sist nämnda krav är uppenbart orimligt. Skärningen är en enkel mekanisk procedur, som icke kräver något av dessa råvaror och andra för tillverkningen nödiga artiklar, vilkas svåranskaflighet och ökade dyrhet förnämligast åberopas såsom skäl för de stegrade priskraven. Här föreligger tydligen endast ett försök att ernå en extra prisfördel att läggas till det grundpris, om vilket avtal kan träffas. Vi måste så mycket kraftigare reagera häremot, som denna avsevärda extra pålaga finge bäras uteslutande av de mindre tidningarna, under det de större, som använda rotations- eller s. k. flattrücksrotationspressar och således köpa papperet i rullar, vore befriade från densamma. Ett skäligen tillägg för skärningen av arkpapperet

ha vi förklarat oss villiga att godkänna, och liksom ett av de större bruken nu påtagligen vitsordat 0,5 öre såsom ett pris, mot vilket detsamma icke har något att anmärka, finna vi sagda pris vara lämpligt och acceptabelt.

I detta sammanhang har också framhållits, att, om den principen skulle tillämpas, att papperstillverkarna tillhölles att leverera det svenska papperspartiet något lägre än självkostnaderna på grund av de betydande vinster, som den praktiskt taget fullkomligt fria exporten medför, vore det rimligt att fastställa det svenska priset till det grundpris, som gällde för år 1917, eller 25 öre pr kilogram. De här ovan anförda siffrorna från Långed synas lämna ett kraftigt stöd för detta yrkande.

I det vi vördsamt anhålla, att utskottet benäget behagade behjärta de synpunkter, som här framdragits, taga vi oss jämväl friheten översända en avskrift av den inlaga i detta ärende, som vi nyligen överlämnat till Statens Industrikommission, i vilken inlaga den här behandlade frågan ur olika synpunkter belyses.

Stockholm den 25 april 1918.

Svenska Tidningsutgivareföreningen
GUSTAF E. ERICSON,
Adr. Brunkebergstorg 12.

Tillverkningskostnader för tidningspapper vid Långeds A.-B. 1:a halvåret 1917.

Tillverkning 3,401,456 kilogram.

A. Material:	Total kr.	Kr. pr ton.
Slipmassa.....	168,147: 92	49: 43
Sulfitmassa	180,605: 62	53: 10
Färger.....	1,700: 73	—: 50
Lim, alun, lera	32,953: 01	9: 68
Summa kronor A.	383,407: 28	112: 71
B. Arbetlöner	45,110: 72	13: 26
C. Kostnader:		
Stenkol och ved	70,220: 70	20: 64
Elektrisk energi	64,536: 11	18: 97
Mässingsdukar och dukar.....	36,183: 66	10: 64
Oljor	4,496: 09	1: 32
Remmar och diverse materialier	10,390: 85	3: 05
Emballage	27,269: 78	8: 02
Förvaltning	30,000: —	8: 81
Kommission	12,789: 47	3: 76
Frakt fob Långed f. v. b. Köpmannebro	18,878: 08	5: 55
Summa kronor C.	274,764: 74	80: 76

D. Avskrivningar:

Byggnader och reparationer	48,470: 75	14: 25
----------------------------------	------------	--------

Summa A, B, C, D	751,753: 49	220: 98
------------------	-------------	---------

<i>E. Ränta</i>	87,791: 58	25: 81
-----------------------	------------	--------

Summa kronor A, B, C, D och E	839,545: 07	246: 79
-------------------------------	-------------	---------

Länged den 30 juni 1917.

Alfred Byvall.